

Максим Стріха

ВОЄННИЙ ТРИПТИХ

Попри відому латинську приказку (*Inter arma silent Musae*) вірші пишуться і у воєнний час. Кому – часто, а кому – зрідка. Переклад з польської і два вірші, написані мною після 24 лютого 2022 року, – це зліпки моментів і настроїв нашого трагічного часу. В тому порядку, як вони написалися, ці тексти утворюють своєрідний «воєнний триптих». Тож так їх і подаю.

Автор

ЗВІТ З ОБЛОЖЕНОГО МІСТА

Збігнев Герберт (1924–1998) – визначний польський поет, есеїст, драматург. Написано 1982 року, після запровадження воєнного стану в Польщі.

Перекладено з польської 11 березня 2022 року в Києві.

Я занадто старий, щоб носити зброю й битися опліч з іншими –

з ласки мені відведено другорядну роль літописця.

Записую – не знати, для кого – історію облоги.

Мушу бути точним, але не знаю, коли почалося вторгнення –

двісті років тому, в грудні, у вересні, а може, вчора на світанку.

Всі тут страждають на втрату відчуття часу.

Все, що нам залишилося, це відданість місцю,

ми досі захищаємо руїни храмів, привиди садів і будинків.

Якщо ми втратимо руїни, нічого не залишиться.

Я пишу, як можу, в ритмі нескінченних тижнів:

понеділок – крамниці порожні, обіговою одиницею став шур;

вівторок – бургомистра вбито невідомими;

середа – переговори про припинення вогню, ворог інтернував делегацію,

нам невідоме їхнє місцезнаходження, тобто місце

страсти;

четвер – по бурхливих зборах більшістю голосів відхилено вимогу про беззастережну капітуляцію;

п'ятниця – почалася чума;

субота – вчинив самогубство NN, незламний борець;

неділя – не стало води, ми відбили штурм східної брами,

що зветься Брамою Завіту.

Я знаю, що все це одноманітно, це нікого не зворушить.

Я уникаю коментарів, стримую свої емоції, пишу про факти,

мабуть, тільки вони цінуються на чужинських ринках.

Але з певною часткою гордості я хочу повідомити світу,

що завдяки війні ми виростили нову породу дітей.

Наші діти не люблять казок, вони граються в убивства,

наяву й уві сні вони мріють про хліб, суп та кістки, точнісінько, як собаки й коти.

Ввечері я люблю блукати околицями Міста

вздовж меж нашої загороженої свободи.

Я дивлюся згори на юрми вояків, на їхні вогні,

я слухаю барабани, варварські крики –

справді незрозуміло, як Місто все ще обороняється.

Облога триває довго, вороги повинні змінюватися, ніщо не пов'язує їх, окрім бажання нас винищити: готи, татари, імперці, преображенські полки – хто їх порухає.

Кольори прапорів змінюються, як ліс на обрії:

від ніжного пташиного жовтого навесні

через зелений у червні до зимового чорного.

Потім увечері, звільнившись від фактів, я можу думати

про далекі давні речі, наприклад про наших союзників за океаном.

Я знаю, що вони щиро співчують,

шлють мішки борошна, жири й добрі поради.

Вони навіть не знають, що їхні батьки зрадили нас – своїх союзників – під час Другого Апокаліпсису.

Сини бездоганні, вони заслуговують на подяку, тому ми вдячні.

Вони не переживали облоги тривалістю в вічність.

Ті, хто зазнали нещастя, завжди самотні –

захисники Далай-лами, курди, афганські горяни.

Зараз, коли я пишу ці слова, прихильники угодовства

отримали певну перевагу над партією незламних – звичайні перепади настрою, доля ще зважає все на терезах.

Кладовища ростуть, захисників меншає,

але оборона триває і триватиме до кінця.

І якщо Місто впаде, а один заціліє –

він понесе Місто в собі шляхами вигнання, він буде Містом.

Ми дивимося в обличчя голоду, в обличчя вогню, в обличчя смерті,

найгірше – в обличчя зраді...

І тільки сні наші залишаються непокореними.

ПРОЩАННЯ З ДЗВИНЯЧЕМ²

Ірині Іванишин – з вдячністю

Весна промчала, мов єдина мить,
Спресована у зведеннях Генштабу.
Тут кольори смарагду та єдвабу
Значать межу небес та верховіть.

Це – Дзвиняч, це маленький тихий рай,
Де молодик з вікна я бачив тричі.
На обрії – Горгани таємничі,
А понад полем – лет лелечих зграй.

Сюди мене привів обставин збіг
По тижнях дослухання у столиці
До того, чи летять сталеві птиці
І чи Ірпінь здолати ворог зміг.

Тут я привчався жити без сирен
І не здригатись від розкатів грому.
Адаптувався у житті новому,
Сам часом чувся, мов абориген.

Хоча, звичайно, не зробивсь своїм:
Базар Солотвина³, вулкан Старуні⁴,
На схилах пагорбів стіжки та клуні
Я оглядав, мов тихий пілігрим.

Я добре тут навчився працювать:
Писав статті, мережив інтегралі,
Студентів розважав у час навали
І вів на мури хрестоносців рать⁵.

Хто зна, чи повернуся ще колись
Я до містечка із дзвінким іменням,
А чи в непередбаченні воєннім
Більш не побачу звідси неба вись...

Але частину серця тут лишу
(За патетичний штамп прощення прошу,
Та позабуть місцину цю не зможу,
Не рідну, а проте вже й не чужу).

Напевно, я не зміг кудись дійти,
Не встиг чогось важливого сказати
І хоч найближчу гору подолати,
Аби оглянуть далеч з висоти.

Ну що ж, життя – це завжди низка втрат
(а поміж них – змарновані нагоди);
Й не можна ані вигукнути «Годі!»,
Ні прокрутить історію назад.

Тож прощавай, мій Дзвинячу! Нехай
Твоїх всіх оборонців сили Неба
Спасуть від смерті. Більшого не треба,
Хай ворогу лишень настане край.

За хмарами промінчик сонця згас.
Сьогодні треба все перетривати –
Вкраїну зможуть знов відбудувати,
Й не так важливо – з нами чи без нас.

5 червня 2022 р., Дзвиняч

²У Дзвинячі на Прикарпатті автор пробув разом з мамою від 25 березня до 10 червня цього року завдяки наполегливості *Миколи Яковини* та гостинності моєї колежанки *Ірини Іванишин* з наукових конференцій.

³Йдеться про Солотвин над Бистрицею Богородчанською, його мальовничий базар, старовинні дуби й давнє єврейське кладовище на схилі.

⁴У широко розкиданому на пагорбах селі Старуня є цікава пам'ятка природи – маленький, заввишки хіба що по коліно, але геологічно достеменний грязьовий вулкан. А ще століття тому неподалік був розкопаний добре збережений мамут.

⁵У Дзвинячі автор переклав пісні IX–XIII «Визволеного Єрусалиму» славетного колись *Торквато Тассо*.

Дзвиняч, Івано-Франківська обл.

КИЇВ. СУБОТНІЙ РАНОК

Повітряну тривогу оголосили о 4.36.
До того її не було майже дві доби
(у росіян таки проблеми з ракетами?).

Цікаво: чи хоч хтось у цілім Києві
підводиться зараз із ліжка, щоб рушити до укриття?
Навряд. Напевно, всі, як і я, намагаються знову заснути.
Мало хто вже переймається тим,
що в ближчу годину хтось в Україні неодмінно загине
від чергових прильотів «калібрів» чи Х-22.

Адже стільки смертей
неминуче притуплюють гостроту сприйняття,
(а до того ж поки той невідомий «хтось»
так само ще ніжить в ліжку).

Тривога завершилася о 6.00.
Влучання були під Кропивницьким
(щонайменше троє загиблих і дев'ятеро поранених).
Ну й, звісно, в Харкові та Миколаєві,
яким дістається щоранку звичайними «ураганамі».
до Києва вони не долітають ще від початку квітня.

Добігає кінця п'ятий місяць війни
(перед тим вісім років тривала «гібридна»,
тепер уже – справжня, справжнішої не буває).

Фронт давно майже не рухається –
немов за часів Першої світової,
коли за якийсь десяток кілометрів поля десь під Верденом
наклали головами мільйон німців, французів, англійців.

Київ живе майже безпечним життям глибокого тилу.
Як оголосив президент у вчорашньому зверненні:
ми за це платимо тридцятьма життями щодня,
а ще – сотнями поранених.

Це – в рази менше, ніж 2 місяці тому,
хоч, боюся, це мало розраджує мам і дітей тих,
хто гине сьогодні.

Київ – неймовірно красивий,
чистий, спокійний, майже порожній
(порівняно з людними вулицями минулих часів).
І з вуст неймовірно гарних дівчат і хлопців
звучить зараз переважно таки українська.

Гостро усвідомлюєш крихкість цієї краси:
хто знає, що спаде ще на думку кремлівському
божевільному,
який давно переступив будь-які межі.

І все ж я переконаний:
це місто переживе і кремлівського божевільного,
і його огидних підданців,
чиї предки заснували колись державу-вбивцю
на мокшанських болотах
з усіма її пушкіними, толстоєвськими
та такою «високою культурою»,
що навчає бездоганного вміння
безсоромно й тупо брехати,
розстрілювати дітей «калашами», «градами», «калібрами»,
гвалтувати (ну як же без цього «рускаму челавеку»?)
та красти холодильники й унітази.

Переконаність ця, згоден,
трохи ірраціональна.
Але те, що ми живі ще й зараз,
коли закінчується п'ятий місяць війни,
(а нам же давали тільки три дні!),
те, що Київ досі стоїть,
служить на її користь. ■

23 липня 2022 р., Київ.

Ракетні обстріли Миколаєва 23 - 24 липня 2022 р. Фото руйнувань, джерело: 24 Канал